

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО; ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО

Олена Юріївна ДИМІНСЬКА,

кандидат юридичних наук, доцент,
молодший науковий співробітник лабораторії з проблем адаптації
цивільного законодавства України до стандартів Європейського Союзу
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України (м. Хмельницький),
chernyack.lena@gmail.com

УДК 341.018 (4)

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄС ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ УНІФІКАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА

На підставі аналізу актів ЄС щодо компетенції Європейського Союзу по розробці та прийняттю єдиних нормативних актів у сфері договірної права зроблено висновок про відсутність правового механізму до здійснення уніфікації договірної права. Звертається увага на можливість застосування до процесів узгодження законодавства ЄС у сфері приватного права виключної, спільної, а також інших компетенцій ЄС. Проаналізовано сфери приватного права, в яких визначено компетенцію ЄС по уніфікації законодавства, досліджено значення горизонтального законодавства для процесів узгодження договірної права. Робиться висновок про можливість узгодження національного та європейського законодавства у сфері договірної права тільки за рахунок гармонізації нормативних актів. Порушується питання про необхідність внесення змін в установчі акти ЄС з метою визначення компетенції ЄС по уніфікації договірної права, а також можливості прийняття єдиних нормативних актів у цій сфері.

Ключові слова: уніфікація, гармонізація, узгодження, договірне право, компетенція, Європейський Союз.

У Європейському Союзі, що об'єднує все більшу кількість держав-членів, актуальною є проблема уніфікації права. На зближення національних

законодавств держав-членів як провідну мету Співтовариства вказував ще Договір про заснування Європейського економічного співтовариства від 25 березня 1957 р.

Можна відзначити, що в процесі розвитку та функціонування ЄС в окремих сферах цивільного та комерційного права з'явилися певні ознаки уніфікації або принаймні гармонізації. Особливо це помітно у сфері корпоративного права та захисту прав споживачів. Незважаючи на те, що відповідно до ст. 95 колишнього Договору про Європейське Співтовариство компетенція Європейського Союзу в сфері уніфікації цивільного права була досить спірною, в кінці минулого століття досить серйозними та ґрунтовними були спроби до створення Європейського цивільного кодексу. Декілька резолюцій Європейського Парламенту говорили про необхідність такого кодексу або як мінімум про необхідність гармонізації цивільного права. Сьогодні всі зусилля в цьому напрямку зосереджені тільки на окремій сфері цивільного права, а саме — договірному праві. Уніфікація в сфері договірному права — це питання, яке найбільш часто обговорюється наразі на академічному рівні.

Перспективи уніфікації договірному права ЄС, поряд із низкою переваг, викликають чимало запитань. У першу чергу, це стосується питання легітиматії, а саме: проблеми розподілу повноважень між ЄС та державами-членами.

Необхідно відзначити, що питання уніфікації, гармонізації та систематизації договірному права ЄС неодноразово ставали предметом наукових розвідок таких вітчизняних вчених, а тому числі в аспекті визначення компетенції ЄС у цій сфері: О. М. Бірюков, О. М. Вінник, О. К. Вишняков, О. О. Гайдулін, М. М. Гнатовський, В. Н. Денисов, А. С. Довгерт, Д. В. Задихайло, Ю. М. Капіца, О. Р. Кібенко, О. В. Київець, В. І. Кисіль, В. М. Косак, О. Д. Крупчан, Н. С. Кузнецова, О. О. Мережко, З. М. Мозіль, В. І. Муравйов, В. Ф. Опришко, Р. А. Петров, Р. О. Стефанчук, Г. С. Фединяк, Є. О. Харитонов, О. О. Чувпило та ін.

У зарубіжній доктрині уніфікації договірному права Європейського Союзу приділено набагато більше уваги. Більшість вчених розглядають загальні принципи європейського договірному права, висловлюючись за прийняття однакового Договірному кодексу Європейського Союзу (О. Ландо, Х. Бив, М. Бонелло, Е. Хондіус, Ю. Дробніг, Г. Алпа, М. Сторм, Р. Ціммерманн, Ю. Базедов), інші обґрунтовують переваги гармонізації договірному права ЄС за допомогою директив (П. Легранд, Ж. Сміта, Б. Маркезініс, В. Ван Джерві), треті аналізують проблеми захисту прав споживачів (Е. Хондіус, Т. Вілхелмссон, К. Прінс), четверті приділяють увагу актуальним проблемам електронної торгівлі (Ф. Дієдріч, М. де Кок Бьорнін), п'яті розглядають уніфікацію права Європейського Союзу в загальному (М. Хіршлер, Б. Ціммерман, Т. К. Хартлі), шості — уніфікацію міжнародного приватного та міжнародного торгового права (Дж. Чешир, П. Норт, К. Шмиттгофф, К. Цвайгерт, Х. Кетц, А. Тинель, Я. Функ, В. Хвалеї).

При цьому погляди теоретиків на означену проблему досить суперечливі, і можна говорити про необхідність комплексного та всебічного дослідження визначення компетенції ЄС для здійснення уніфікації європейського договірному права.

Мета статті — дослідження особливостей компетенції ЄС в контексті процесів уніфікації європейського договірному права.

Складність створення єдиної системи договірному права ЄС зумовлена, в першу чергу, неоднорідністю правових систем держав, що є його учасницями.

Вони “створювали” закони для відносно гомогенних суспільств, які зазвичай характеризуються спільною мовою і культурою. Такий закон у більшості випадків забезпечувався за рахунок держави. У результаті зростаючої глобалізації така класична картина законодавчого процесу сьогодні характеризується змінами, що сприяють виникненню різнорівневих правових порядків і необхідності їх узгодження між собою.

Єдиний європейський правопорядок має розгалужену систему, яка пов’язує між собою такі складові: власне європейський правопорядок (Договір про Європейський Союз (ДЄС) [1], Договір про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) [2]), або, іншими словами, наднаціональний правопорядок; міжнародний правопорядок, що складається в рамках ЄС, який можна назвати інтернаціональним правопорядком; своєрідний правопорядок (*sui generis*), який обмежений кордонами ЄС, котрий у цілому прийнято називати “*soft law*”, “*lex mercatoria*”, “загальні принципи права” і т.д. (транснаціональний правопорядок); національні правопорядки держав-членів ЄС.

Така система правових порядків передбачає необхідність детального вивчення можливості уніфікації договірних прав в межах ЄС з метою вироблення єдиних правил у цій сфері, а також викликає основне питання, що пов’язано із визначенням можливості ЄС впливати на такі процеси та мати певні повноваження щодо створення та впровадження таких норм.

Національні системи приватного права, особливо в континентальних країнах, характеризуються системністю та узгодженістю, у зв’язку із чим втручання ЄС в такі налагоджені системи може призвести до їх розбалансування, що пов’язано із відносно ізольованими видами компетенції ЄС у різних сферах. У результаті цього законодавство ЄС і прецедентне право Європейського Суду створюють окремі напрямки чи складові єдиного приватного права ЄС і не визначають його систему в цілому.

Важливе значення у цьому аспекті також відіграє горизонтальне законодавство ЄС, яке засноване на трьох різних явищах: по-перше, горизонтальний непрямий вплив директив; по-друге, все більш широке визнання Європейським Судом горизонтального ефекту публічного права; по-третє, горизонтальний ефект фундаментальних прав ЄС. Вищевказані особливості призводять до збільшення залученості законодавства ЄС в горизонтальні правовідносини (між приватними особами), тобто в межах приватного права.

Тим не менш, врегулювання правовідносин у сфері приватного права не є першорядним завданням законодавства ЄС. Відповідно до принципу розподілу юрисдикцій ЄС може регулювати цю сферу тільки в тому випадку, коли це прямо передбачено у договорах. Із тексту актів первинного права ЄС випливає, що у ЄС відсутня загальна компетенція з регулювання приватного права в повному обсязі, але низка конкретних компетенцій, що стосуються окремих аспектів приватного права, все ж наявні.

Ст.ст. 114 і 115 ДФЄС визначають повноваження ЄС у сфері приватного права, що створюють перешкоди для торгівлі на внутрішньому ринку. У цьому випадку здебільшого для створення механізмів впливу застосовуються директиви. З метою забезпечення однакового захисту прав інтелектуальної власності в ЄС ст. 118 ДФЄС визначено можливість для ЄС вживати заходів із визначення європейських правовстановлюючих документів. Ст. 50 ДФЄС Європейському Парламенту та Раді для реалізації свободи юридичних осіб у конкретних видах діяльності дозволяє вживати заходів у сфері корпоративних прав шляхом

прийняття окремих директив. Ст.ст. 67 і 81 ДФЄС визначають компетенцією ЄС розвиток судової співпраці в цивільних справах з транскордонними наслідками, що заснована на принципі взаємного визнання судових та позасудових рішень.

У вказаних вище випадках застосовується звичайна законодавча процедура, крім питань, які пов'язані з транскордонним сімейним правом. Зазначені норми дозволяють ЄС регулювати окремі сфери приватного права за допомогою встановлення спеціальних актів.

“Правило про гнучкість”, визначене ст. 352 ДФЄС, за певних обставин наділяє ЄС правом врегулювання окремих сфер приватного права, які не підпадають під дію правил компетенції.

У приватному праві “правило про гнучкість” також використовується здебільшого для створення додаткових інструментів правової охорони ЄС: правила про право інтелектуальної власності (до доповнення ст. 118 ДФЄС), які відображені в Регламенті № 40/94 про товарні знаки Співтовариства (*Council Regulation (EC) № 40/94 of 20 December 1993 on the Community trade mark*) [3], кодифікованому у 2009 році (*Council Regulation (EC) № 207/2009 of 26 February 2009 on the Community trade mark (codified version)*) [4], та Регламенті № 6/2002 про промислові зразки Співтовариства (*Council Regulation (EC) № 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs*) [5], положення про визначення загальноєвропейських видів юридичних осіб, окреслені у Регламенті про Європейське об'єднання з економічною метою (*Council Regulation (EEC) № 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG)*) [6], Регламенті № 2157/2001 про Статут європейської компанії (*Council Regulation (EC) № 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE)*) [7] та Регламенті № 1435/2003 про Статут європейського кооперативного товариства (*Council Regulation (EC) № 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE)*) [8].

Окреме законодавче регулювання отримали спадкові та сімейні правовідносини. Відповідне законодавство включає в себе Регламент № 1259/2010 про співробітництво в сфері застосування законів про розлучення і окреме проживання подружжя (Рим III) (*Council Regulation (EU) № 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation*) [9], Регламент № 2201/2003 про юрисдикції, визнання і приведення до виконання судових рішень у сімейних справах і справах про обов'язки батьків (*Council Regulation (EC) № 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) № 1347/2000*) [10], Регламент № 4/2009 про юрисдикції, застосовуване право, визнання, забезпечення виконання рішень і співробітництво з питань, що стосуються аліментних зобов'язань (*Council Regulation (EC) № 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations*) [11].

Окрім визначеної сфери повноважень з прийняття нормативних актів в окремих сферах приватного права, в ДФЄС містяться норми, що безпосередньо регулюють окремі напрямки приватного права. Так, до прикладу, в сфері законодавства про конкуренцію ч. 2 ст. 101 ДФЄС передбачає, що контракти між приватними особами, що негативно впливають на конкуренцію в межах

внутрішнього ринку, вважаються недійсними. Таким чином, вказана норма безпосередньо впливає на дійсність таких договорів у межах національного приватного права. Крім того, учасник такого договору може порушити умови ст. 101 ДФЄС з метою захисту своїх порушених прав шляхом відшкодування шкоди, завданої іншою стороною контракту.

Крім положень ДФЄС, які безпосередньо стосуються правовідносин у сфері приватного права, що вказують також на недійсність договорів, є низка правил, які, на думку Європейського Суду, можуть впливати на приватно-правові відносини. Прикладом може слугувати сфера трудового права, де ч. 1 ст. 157 ДФЄС забороняється дискримінація в оплаті праці між чоловіками і жінками, і ст. 18 ДФЄС, яка забороняє дискримінацію за національною ознакою. Зазначені норми були інтерпретовані як такі, що безпосередньо залежать від приватноправових договорів.

Важливу роль у процесі гармонізації приватного права відіграє, як ми вже відзначали, компетенція ЄС у цій сфері.

Серед усього розмаїття компетенцій ЄС особливої уваги в аспекті гармонізації міжнародного приватного права заслуговують виняткова і спільна компетенції. Ст.ст. 3, 4 ДФЄС визначають специфіку зазначених компетенцій. Разом з тим ст.ст. 5, 6 ДФЄС вказують на наявність у ЄС компетенції підтримки та координації в окремих сферах правовідносин. У зв'язку з цим важливо визначити, в межах якої компетенції ЄС може забезпечити процес гармонізації приватного права. Також необхідно враховувати узгодження такої діяльності з принципом субсидіарності, зазначеного в ст. 5 ДЄС, який відіграє важливу роль для визначення спільної компетенції. Згідно з принципом субсидіарності ЄС у сферах, які не стосуються виключної компетенції, він діє лише тоді і в такій мірі, в якій мета передбачуваної дії не може бути досягнута на достатньому рівні державами-членами на центральному, регіональному чи місцевому рівні, але, зважаючи на масштаби або наслідки передбачуваної дії, може бути досягнута на рівні ЄС.

У випадку наявності виключної компетенції у певній сфері тільки ЄС може приймати законодавчі юридично обов'язкові акти, держави-члени не можуть самі здійснювати такі дії, крім випадків, коли вони уповноважені на це ЄС, або з метою введення в дію актів ЄС (ст. 2 ДФЄС). Разом з тим держави-члени здійснюють свою компетенцію тією мірою, якою ЄС не користується своєю компетенцією або відмовляється від її використання.

Прикладом визначення спільної компетенції є ч. 2 ст. 4, ст. 114, ДФЄС, згідно з якими було прийнято більшість директив у сфері приватного права. В окремих випадках мінімальну гармонізацію визначають як один із видів компетенції ЄС. Мінімальна гармонізація передбачає право держави-члена видавати нормативні акти, незалежно від будь-яких узгоджених європейських норм, за умови, що національні заходи характеризуються більш високим рівнем захисту, ніж ті, які узгоджені на рівні ЄС. Прикладом норм з можливістю мінімальної гармонізації можна назвати окремі директиви у сфері захисту прав споживачів (Директива 93/13 про несправедливі умови в споживчих договорах (*Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts*) [12]).

У зв'язку із викладеним, закономірним є питання про можливість та компетенції ЄС щодо прийняття уніфікованих актів у сфері приватного права, в тому числі щодо договірного права. Тому в цьому випадку доцільно говорити

про відмежування актів ЄС, які вноситимуть зміни в національні правові системи, з одного боку, і актів ЄС, що забезпечуватимуть сторонам можливість вибору норм, які регулюватимуть їх правові відносини поряд з національними актами у сфері приватного права, зважаючи на те, що ДЄС та ДФЄС не передбачають окремої визначеної компетенції у сфері приватного права або договірної права і у них також не вказана компетенція з впровадження європейських правових норм у випадку відмінностей у правовому регулюванні у правових системах країн-учасниць, необхідно зважати на інші компетенції, які найбільш часто використовуються в сфері приватного права, визначені ст.ст. 114, 352 ДФЄС. Окремо необхідно також враховувати і формулювання ст. 81 ДФЄС щодо приватного права, оскільки не всі країни-члени ЄС її погодили і прийняли (Данія, Великобританія, Ірландія).

Наслідки використання компетенцій ЄС передбачені ст.ст. 114, 352 ДФЄС. Так, відповідно до ст. 114 ДФЄС у випадку, коли відбувається гармонізація законодавства, то європейські норми замінюють національне законодавство за допомогою їх перенесення в національне законодавство. Змістове відмежування національного і європейського законодавства у гармонізованій сфері залежить від конкретної норми, яка визначає мінімальну або максимальну гармонізацію. Однак така гармонізація може мати певні застереження, які дозволяють державам-членам за однією або декількома підставами нееконічного характеру, згаданим у ст. 36 ДФЄС, вживати тимчасових заходів, що підпадають під дію процедури контролю з боку Союзу.

Також необхідно відзначити, що компетенції ЄС у конкретній сфері правовідносин, яка прямо не вказана як виняткова або субсидіарна, підпадає під визначення спільної компетенції. Це пояснюється тим, що, незважаючи на наявність у ДФЄС і ДЄС поняття приватного права, в них не визначено жодного правила, яке б визначило компетенцію ЄС з прийняття нормативних актів у сфері договірної права. Таким чином, договірне право, як таке, не вказано ні в межах виключної (ст. 3 ДФЄС), ні в межах субсидіарної (ст. 6 ДФЄС) компетенцій ЄС, тому належить до сфери спільної загальної компетенції (ч. 2 ст. 4 ДФЄС).

У зазначеній статті до приватного права належать також такі сфери:

- (а) внутрішній ринок;
- (f) захист прав споживачів;
- (j) простір свободи, безпеки та правосуддя.

Тим не менше, слід мати на увазі, що список загальних компетенцій, який міститься в ч. 2 ст. 4 ДФЄС, має неповний характер. Зокрема нагадаємо, що ЄС наділений певною компетенцією у сфері права інтелектуальної власності (ст. 118 ДФЄС), корпоративного (ст. 50 ДФЄС) та трудового права (ст. 153 ДФЄС).

Якщо говорити про уніфікацію договірної права шляхом прийняття єдиного акта на рівні ЄС, то необхідно відзначити, що власне поняття такого єдиного акта в установчих документах не згадується, проте ним часто оперує вторинне законодавство ЄС. Як зазначено у ст. 288 ДФЄС, інститути Союзу приймають правові акти з метою реалізації компетенції об'єднання. Інші статті установчого договору також включають положення про прийняття різних видів внутрішніх правових заходів. Зокрема у ст. 114 ДФЄС йдеться про заходи щодо зближення законодавчих, регламентних і адміністративних положень держав-членів, в ст. 95 ДФЄС — про директиви. Про такі правові акти згадується і у ст. 352 ДФЄС. Всі ці правові заходи можуть виглядати як правила, загальні

для всіх суб'єктів права ЄС. Однак на практиці далеко не всі з них можуть створювати правові засади для виключної компетенції ЄС у внутрішній і зовнішній сферах, особливо що стосується договірного права.

Таким чином, якщо гармонізація договірного права буде проводитися за допомогою прийняття єдиного акта, який спрямовуватиметься на заміну національних норм, необхідно буде застосовувати ст. 114 ДФЄС.

Таким чином, законодавчий орган ЄС має низку повноважень з регулювання окремих сфер приватного права. Співставлення, з одного боку, погоджених національних систем приватного права, а з іншого — функціонального підходу ЄС неминуче призводить до фрагментації законодавства ЄС у сфері приватного, в тому числі договірного права. Це створює проблеми для узгодження національних систем приватного права, що несприятливо впливає не тільки на юридичні наслідки таких розбіжностей, але і на транспарентність і правову безпеку в цілому. Тим не менш, з можливих варіантів встановлення необхідної узгодженості приватного права здійсненою видається тільки гармонізація договірного права. Це може статися як за допомогою транспозиції прийнятих ЄС актів у національні правовпорядки, так і шляхом розробки нормативних актів на національному рівні та рівні ЄС у сфері договірного права в межах загальної системи концепцій, принципів і правила приватного права.

Концептуальна невідповідність між законодавством ЄС, з одного боку, і національним законодавством у сфері договірного права — з іншого, не можуть бути легко подолані в рамках існуючої архітектури ДФЄС і ДЄС. Зокрема не тільки компетенція ЄС з регулювання договірного права має фрагментарний характер і не залежить від національних систематичних заходів та узгодженості національних правових систем, але й обмежена відповідно до принципів пропорційності та субсидіарності.

Список використаних джерел

1. Consolidated version of the Treaty on European Union of 13 December 2007 [Text] // Official Journal. — 2012. — С 326. — 26.10.2012. — Р. 13–390.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union of 13 December 2007 [Text] // Official Journal. — 2012. — С 326. — 26.10.2012. — Р. 47–390.
3. Council Regulation (EC) № 40/94 of 20 December 1993 on the Community trade mark [Text] // Official Journal. — 1994. — L 11. — 14.1.1994. — Р. 1–36.
4. Council Regulation (EC) № 207/2009 of 26 February 2009 on the Community trade mark (codified version) [Text] // Official Journal. — 2009. — L 78. — 24.03.2009. — Р. 1–38.
5. Council Regulation (EC) № 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs [Text] // Official Journal. — 2002. — L 3. — 05.02.2002. — Р. 1–24.
6. Council Regulation (EEC) № 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG) [Text] // Official Journal. — 1985. — L 199. — 31.07.1985. — Р. 1–9.
7. Council Regulation (EC) № 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE) [Text] // Official Journal. — 2001. — L 294. — 10.11.2001. — Р. 1–21.
8. Council Regulation (EC) № 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE) [Text] // Official Journal. — 2003. — L 207. — 18.08.2003. — Р. 1–24.

9. Council Regulation (EU) № 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation [Text] // Official Journal. — 2010. — L 343. — 29.12.2010. — P. 10–16.
10. Council Regulation (EC) № 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) № 1347/2000 [Text] // Official Journal. — 2003. — L 338. — 23.12.2003. — P. 1–29.
11. Council Regulation (EC) № 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations [Text] // Official Journal. — 2009. — L 7. — 10.01.2009. — P. 1–79.
12. Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts [Text] // Official Journal. — 1993. — L 95. — 21.04.1993. — P. 29–34.

Надійшла до редакції 01.06.2015

Дыминская Е. Ю. Проблемы определения компетенции ЕС для осуществления унификации европейского договорного права

На основании анализа актов ЕС относительно компетенции Европейского Союза по разработке и принятию единых нормативных актов в сфере договорного права сделан вывод об отсутствии правового механизма к осуществлению унификации договорного права. Обращается внимание на возможность применения к процессам согласования законодательства ЕС в сфере частного права исключительной, совместной, а также других компетенций ЕС. По результатам исследования делается вывод о возможности согласования национального и европейского законодательства в сфере договорного права только за счет гармонизации нормативных актов. Ставится вопрос о необходимости внесения изменений в учредительные акты ЕС с целью определения компетенции ЕС по унификации договорного права, а также возможности принятия единых нормативных актов в этой сфере.

Ключевые слова: унификация, гармонизация, согласование, договорное право, компетенция, Европейский Союз.

Dyminska, O. Yu. Problems of Determination of Competence of the EU for Unification of the European Contract Law

On the basis of the analysis of acts of the EU concerning competence of the European Union on development and adoption of uniform regulations of the contract law the conclusion on lack of a legal mechanism to implementation of unification of the contract law is drawn. The attention to possibility of application to processes of coordination of the legislation of the EU in the sphere of private law of exclusive, joint, and also other competences of the EU is paid. By the results of the research the conclusion about possibility of coordination of the national and European legislation in the sphere of the contract law only due to harmonization of regulations is drawn. The question of necessity of the EU enactments modification for the purpose of the EU competence determination on unification of the contract law, and also possibilities of uniform regulations adoption in this sphere is raised.

Keywords: unification, harmonization, coordination, contract law, competence, European Union.

